

Bogusław Szmygin

prof. dr hab. inż., Politechnika Lubelska
Nr ORCID: 0000-0003-0629-4495

Prof. PhD (post-doctoral) Eng., Lublin University of Technology
ORCID iD: 0000-0003-0629-4495

Anna Fortuna-Marek

historyk sztuki
Narodowy Instytut Dziedzictwa, Oddział Terenowy w Rzeszowie
Nr ORCID: 0000-0002-1327-2545

art historian
National Institute of Cultural Heritage, Regional Office
in Rzeszów, ORCID iD: 0000-0002-1327-2545

Andrzej Siwek

Narodowy Instytut Dziedzictwa, Oddział Terenowy w Krakowie
Uniwersytet Jagielloński
Nr ORCID: 0000-0002-3255-8768

National Institute of Cultural Heritage
Regional Office in Krakow
Jagiellonian University, ORCID iD: 0000-0002-3255-8768

Model reprezentacji wartości dobra Światowego Dziedzictwa UNESCO dla miasta historycznego

The Model of Representing the Value of the UNESCO World Heritage Property for the Historical City

Abstrakt

Ocena wartości dziedzictwa jest fundamentalnym problemem konserwatorstwa, a ochrona zabytkowych zespołów miejskich jednym z najtrudniejszych zadań konserwatorskich. Historyczne miasta wpisane na Listę UNESCO zostały scharakteryzowane i ocenione zgodnie z metodologią stosowaną w systemie Światowego Dziedzictwa. Uzasadnienia wartości dobra UNESCO, zawarte w Orzeczeniu Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości, mają jednak ogólny i opisowy charakter. Na ich podstawie trudno formułować konkretne zalecenia dotyczące ochrony i zarządzania zespołem miejskim. Najcenniejsze zespoły miejskie są zarazem złożonymi, żywymi organizmami, które pełnią wiele współczesnych funkcji. Konieczne jest umiejętne połączenie ochrony wartości zabytkowych ze współczesnym użytkowaniem. Takiemu połączeniu służyć ma przedstawiony model reprezentacji wartości dobra Światowego Dziedzictwa UNESCO przez elementy składowe miasta. Analityczny model wartości i składowych miasta historycznego, który zawiera i łączy wartości opisane w Orzeczeniu WUW ze składowymi miasta historycznego, stanowić powinien punkt wyjścia dla ochrony i zarządzania dziedzictwem kulturowym miasta.

W składowych historycznego miasta wyróżniono trzy poziomy analizy: grupy, podgrupy oraz obiekty/cechy. Grupy obejmują cztery zbiory – dzieła architektury, cechy zabudowy, układ przestrzenny oraz elementy niematerialne i mają charakter uniwersalny. Indywidualny charakter mają natomiast odpowiednie podgrupy składowych, które uwzględniają specyfikę danego zespołu miejskiego oraz konkretne obiekty/cechy będące nośnikami wartości w historycznym mieście. Metoda analizy oparta na modelu wartości i składowych dobra Światowego Dziedzictwa UNESCO dla miasta historycznego została zastosowana dla zabytkowego zespołu Krakowa, stanowiąc punkt wyjścia dla opracowywanego Planu Zarządzania dobra Światowego Dziedzictwa.

Słowa kluczowe: dobro Światowego Dziedzictwa UNESCO, nośniki wartości, miasto historyczne, wyjątkowa uniwersalna wartość, zarządzanie dziedzictwem

Abstract

Assessing the heritage value is a fundamental problem for monument conservation services and the protection of historical urban complexes is one of the most difficult tasks in the field of monument conservation. Historical cities entered in the UNESCO World Heritage List have been characterised and assessed in line with the methodology applied within the World Heritage system. However, justifications of the UNESCO site's value included in the Statement of Outstanding Universal Value are of a general and descriptive character. It is hard to formulate specific recommendations concerning the protection and management of the urban complex on their basis. At the same time, the most valuable urban complexes are elaborate living organisms that perform numerous contemporary functions. It is necessary to expertly combine the protection of historical values with the present forms of use. The presented model of representing the value of the UNESCO World Heritage property through particular components of the city is supposed to allow this combination. An analytical model of values and components of the historical city, which includes and combines the values described in the Statement of OUV with components of the historical city, should form a point of departure for the protection and management of cultural heritage of the city.

Three analytical levels have been distinguished within the components of the historical city: groups, sub-groups and objects/features. The groups comprise four sets – works of architecture, features of the built-up area, spatial layout, and intangible elements, all of which are of a universal character. In contrast, particular sub-groups of components exhibit an individual nature and take into account the specificity of a given urban complex as well as specific objects/features that act like the bearers of values in the historical city. A method of analysing based on the model of values and components of the UNESCO World Heritage property has been applied for the historical complex of Krakow, serving as a point of departure for the Management Plan of the World Heritage property presently under development.

Keywords: UNESCO World Heritage property, bearers of values, historical city, outstanding universal value, heritage management

Anna Fortuna-Marek, historyk sztuki, od 2002 r. kieruje Oddziałem Terenowym Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Rzeszowie. Zainteresowania koncentruje na problematyce praktycznego wykorzystania teorii ochrony i konserwacji zabytków. Autorka i współautorka opracowań studialnych i dokumentacji, m.in. programów opieki nad zabytkami, planów zarządzania pomników historii i dóbr UNESCO oraz kilkadziesiąt publikacji. Zaangażowana w działania na rzecz wpisu karpaccich cerkwi na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Uczestnik kilku międzynarodowych projektów dotyczących ochrony i zarządzania dziedzictwem kulturowym, członek Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS.

Andrzej Siwek, absolwent UJ, mgr historii i historii sztuki, doktorat z dziedziny architektura i urbanistyka. W latach 1997-2006 pełnił obowiązki zastępcy Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Krakowie. Od 2006 r. kieruje krakowskim Oddziałem Terenowym Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Wykłada problematykę ochrony dóbr kultury w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Autor publikacji o teorii ochrony zabytków, uczestnik projektów dotyczących wpisów na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Członek Prezydium Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS.

Bogusław Szmygin, prof. dr hab. inż., kierownik Katedry Konserwacji Zabytków Politechniki Lubelskiej (2004+); dziekan Wydziału Budownictwa i Architektury (2005-2012, 2016+); prorektor Politechniki Lubelskiej (2012-2016). Specjalizuje się w zagadnieniach ochrony i konserwacji zabytków architektury (m.in. teoria konserwatorska, Światowe Dziedzictwo UNESCO, rewitalizacja miast historycznych, ochrona ruin). Prezes (2008-2017) i członek Prezydium Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS, prezes Międzynarodowego Komitetu Teorii Konserwatorskiej (2018+), członek Polskiego Komitetu ds. Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce (przewodniczący 2011-2014). Autor opracowań dotyczących teorii, metodologii i praktyki światowego dziedzictwa.

Anna Fortuna-Marek, art historian, since 2002 director of the Regional Office of the National Institute of Cultural Heritage in Rzeszów. Her interests are concentrated on the issues of practical utilisation of the theory concerning protection and conservation of historical monuments. Author and co-author of studies and documentation, for example programmes comprising preservation of monuments, management plans of historic monuments and UNESCO sites as well as several dozen publications. Committed to activities for the entry of Carpathian Orthodox churches on the UNESCO World Heritage List. Participant of several international projects concerning protection and management of cultural heritage, member of the Polish National Committee ICOMOS.

Andrzej Siwek, graduate of Jagiellonian University, MA of history and art history, PhD in architecture and urban planning. In the years 1997-2006, deputy of the Voivodeship Heritage Protection Officer in Krakow. Since 2006, director of the Regional Office of the National Institute of Cultural Heritage in Krakow. Lecturer of issues concerning protection of cultural sites in the Institute of Art History of Jagiellonian University. Author of publications about the theory of protection of historical monuments. Participant of projects concerning entries on the UNESCO World Heritage List. Member of the Presidium of the Polish National Committee ICOMOS.

Bogusław Szmygin, Prof., PhD (post-doctoral), Eng., director of the Department of Conservation of Historical Monuments, Lublin University of Technology (since 2004); dean of the Faculty of Construction and Architecture (2005-2012, since 2016); prorektor of the Lublin University of Technology (2012-2016). Specialist in issues of protection and conservation of architectural monuments (conservation theory, UNESCO World Heritage, revitalisation of historical towns, protection of ruins, etc.). Chairman (2008-2017) and member of the Presidium of the Polish National Committee ICOMOS, chairman of the International Committee of Conservation Theory (since 2018), member of the Polish Committee for World Cultural Heritage in Poland (chairman 2011-2014). Author of elaborations concerning the theory, methodology and practice of the world heritage.